

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

- ▶ Πέρα από τις δεξιότητες και την εργαλειακή αντίληψη.
Συζητώντας για μια ουσιαστική επιμόρφωση και τον κοινωνικό ρόλο του εκπαιδευτικού.
Ιστορικές και εκπαιδευτικές προσεγγίσεις.
Η περίπτωση της Μετεκπαίδευσης

ΔΟΕ

[Πέρα από τις δεξιότητες και την εργαλειακή αντίληψη. Συζητώντας για μία ουσιαστική επιμόρφωση - YouTube](#)

8.3.2026

▀ Υπόμνημα

Τα κείμενα των διαφανειών, αποτελούν επεξεργασμένη μορφή του πρωτότυπου υλικού των εισηγήσεων, που παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο των εκδηλώσεων της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας για τα Ενιαία Κείμενα.

Η επεξεργασία, η επιμέλεια και η σύνταξη του υλικού πραγματοποιήθηκαν από την Ομάδα Ενιαίων Κειμένων της Εκπαιδευτικής Λέσχης, με στόχο τη διαμόρφωση σαφών και συνοπτικών περιλήψεων των εισηγήσεων.

▸ Αξιωματικές επισημάνσεις

Αρχικά ο εισηγητής επεσήμανε πως τόσο η επιμόρφωση όσο και η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών πρέπει :

- ✓ να είναι σύμφυτη με την υπηρεσιακή τους σταδιοδρομία,
- ✓ να γίνεται σε ακαδημαϊκό περιβάλλον και όχι κατευθυνόμενη από το Υπουργείο και με ενεργή συμμετοχή των επιμορφούμενων και των μετεκπαιδευόμενων, ώστε να ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα και στις πραγματικές τους ανάγκες,
- ✓ να παρέχει στους εκπαιδευτικούς, κάθε είδους διευκόλυνση και κυρίως απαλλαγή από τα διδακτικά τους καθήκοντα και τέλος
- ✓ να μην αποσκοπεί στην αλλαγή του ρόλου του εκπαιδευτικού, όπως παραδείγματος χάριν μόνο στην παραγωγή στελεχών

▀ Τα Διδασκαλεία

Στη συνέχεια ο εισηγητής, παρουσίασε την εξέλιξη της μετεκπαίδευσης από το 1884 που ξεκίνησε, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα Διδασκαλεία, τα οποία καταργήθηκαν το 2011.

Χαρακτήρισε τα Διδασκαλεία, πρωτοποριακό θεσμό καθώς εκεί οι εκπαιδευτικοί είχαν την ευκαιρία για ουσιαστική μετεκπαίδευση αφού έρχονταν ξανά σε επαφή με τις επιστήμες της αγωγής σε ακαδημαϊκό περιβάλλον και λάμβαναν σφαιρική ανατροφοδότηση στηριγμένη στις σύγχρονες εξελίξεις.

Ταυτόχρονα, με τη διετή απαλλαγή από τη διδασκαλία είχαν την ευκαιρία να αναστοχαστούν στην εκπαιδευτική πράξη με κριτικό τρόπο, να αναζητήσουν νέες προσεγγίσεις και να επιτύχουν μια ουσιαστική βελτίωση.

Επιπλέον, τα Διδασκαλεία δεν είχαν ως στόχο την παραγωγή στελεχών, παρά το ότι παράχθηκαν στελέχη.

► Η εικόνα της επιμορφωτικής πολιτικής της χώρας

Σύμφωνα με τον εισηγητή, αυτό που χαρακτηρίζει την επιμορφωτική πολιτική του κράτους, είναι η έλλειψη σαφούς και με συνέχεια πολιτικής.

Επιμορφώσεις οι οποίες καθιερώθηκαν με μια μεταρρύθμιση, καταργήθηκαν με την επόμενη.

Προεδρικά Διατάγματα, Υπουργικές Αποφάσεις και ένα σωρό εγκύκλιοι που διευκρίνιζαν, εμπλούτιζαν ή άλλαζαν προηγούμενες διατάξεις και νόμοι που δεν εφαρμόστηκαν ποτέ, ή που δεν ανταποκρίνονταν στο τι τελικά εφαρμόζεται στην πράξη.

Επιπρόσθετα χωρίς διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών, χωρίς αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των επιμορφωτικών σχημάτων, υιοθετήθηκαν πρότυπα από άλλες χώρες με διαφορετική από την ελληνική εκπαιδευτική κουλτούρα και ιστορία.

Η περιοδική επιμόρφωση στη χώρα μας υλοποιήθηκε με τρόπο, που δεν λάμβανε υπόψη τις αρχές της εκπαίδευσης των ενηλίκων. Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίστηκαν ως υπάλληλοι που υπάγονταν στην εκπαιδευτική αρχή, ή ως μαθητές στους οποίους η επιμόρφωση θα επέφερε τις επιθυμητές αλλαγές στις αντιλήψεις και στις πράξεις τους.

► Για μια ουσιαστική επιμόρφωση

Για μια ουσιαστική μετεκπαίδευση ή επιμόρφωση ο εισηγητής προτείνει:

- ✓ Την επανίδρυση των Διδασκαλείων, διετούς ή μονοετούς διάρκειας.
- ✓ Οι εκπαιδευτικοί, από 8 μέχρι 12 διδακτικά έτη, να έχουν τη δυνατότητα φοίτησης για δύο χρόνια ή έστω ένα χρόνο στο Πανεπιστήμιο και ξανά από τα 20 έως τα 25 διδακτικά έτη, παράλληλα με εκπαιδευτική άδεια, επίδομα και τα έξοδα μετάβασης στο Πανεπιστήμιο.
- ✓ Τα Κέντρα Δασκάλων όπου συγκεντρώνονται οι εκπαιδευτικοί και συζητούν πάνω σε ένα θέμα, για μια πιο συνεχή επιμόρφωση, αυτομόρφωση, με συντονιστή ίσως το Σχολικό Σύμβουλο, με ακαδημαϊκό χαρακτήρα και με μείωση διδακτικού ωραρίου (3 ώρες λιγότερες).
- ✓ Τόσο η μετεκπαίδευση όσο και η επιμόρφωση, να μην αποτελεί προσόν διαφοροποίησης ή αξιολόγησης ή μισθολογικής ακόμη διαφοροποίησης των εκπαιδευτικών, αλλά να τηρεί την αρχή δηλαδή να είναι σύμφυτη με την υπαλληλική τους σταδιοδρομία.

► **Επιμόρφωση από το παρελθόν στο παρόν**

Συνοπτική παρουσίαση από τον εισηγητή της διαδρομής της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών από το παρελθόν στο παρόν.

Η πρώτη φάση είναι η παιδαγωγική επιμόρφωση. Είναι η εποχή κατά την οποία η επιμόρφωση συνδέεται με τα Διδασκαλεία, και τη μακρά φοίτηση στην παιδαγωγική καλλιέργεια. Μια επιμόρφωση που δεν είναι τεχνικό παράρτημα του επαγγέλματος, αλλά μέρος της ίδιας της παιδαγωγικής ταυτότητας του/της εκπαιδευτικού.

Η δεύτερη φάση, που υλοποιείται μέσα από τα ΠΕΚ, είναι η επιστημονική επιμόρφωση.

Η τρίτη φάση στην οποία βρισκόμαστε τώρα είναι η εργαλειακή επιμόρφωση. Εδώ αλλάζει ουσιαστικά το τοπίο. Στο προσκήνιο έρχονται οι δεξιότητες, οι πιστοποιήσεις, οι πλατφόρμες, οι βραχείες δράσεις, η γρήγορη κατάρτιση και η άμεση προσαρμογή.

Συγκριτικά δεν έχουμε απλά μια αλλαγή μορφής, αλλά στην πραγματικότητα μια αλλαγή φιλοσοφίας. Δεν αλλάζει μόνο το μέσο, αλλάζει το ίδιο το νόημα της επιμόρφωσης.

► Εργαλειακή επιμόρφωση

Πότε η επιμόρφωση γίνεται εργαλειακή, και τι σημαίνει εργαλειακή επιμόρφωση;

Εργαλειακή γίνεται η επιμόρφωση όταν χορηγεί τεχνικές χωρίς κάποια θεωρητική πλαισίωση. Όταν δηλαδή λέει στον εκπαιδευτικό τι να κάνει, χωρίς να τον βοηθά να κατανοήσει γιατί το κάνει, από πού προκύπτει αυτή η επιλογή, ποια αντίληψη κρύβεται για το παιδί, τη γνώση, τη μάθηση και το ίδιο το σχολείο.

Επίσης όταν εστιάζει σε δεξιότητες χωρίς παιδαγωγική κρίση. Η εργαλειακή αντίληψη σύμφωνα με τον εισηγητή αποκρύπτει πως το παιδαγωγικό και το εκπαιδευτικό έργο δεν είναι μονοδιάστατο, δεν είναι μια τεχνική πράξη, δεν είναι μια ουδέτερη διαδικασία μετάδοσης, δεν είναι μια σειρά από βήματα που εκτελούνται μηχανικά. Άρα όταν επιμορφώνουμε τον εκπαιδευτικό μόνο στο επίπεδο της τεχνικής, στην πραγματικότητα επιμορφώνουμε ένα μικρό ίσως και αμελητέο μέρος στο ρόλο του.

Και εδώ σύμφωνα με τον εισηγητή, φτάνουμε σε ένα πολύ βασικό συμπέρασμα ότι αν θέλουμε να έχουμε μια ουσιαστική επιμόρφωση δεν αρκεί να δίνουμε στον εκπαιδευτικό νέα εργαλεία, πρέπει να του δίνουμε τους λόγους, το πλαίσιο, το νόημα, τη θεωρία και χώρο για κρίση.

► Εργαλειακή επιμόρφωση-τι χάνεται

Σύμφωνα με τον εισηγητή, όταν φτάνουμε σε μια επιμόρφωση που περιορίζεται σε δεξιότητες,

- ✓ το πρώτο που χάνεται είναι η παιδαγωγική κρίση.
- ✓ δεύτερον, χάνεται η ιστορική κατανόηση της εκπαίδευσης. Με τον τρόπο αυτό η εκπαίδευση αποϊστορικοποιείται και αποπολιτικοποιείται, καθώς παύει να γίνεται αντιληπτή ως πεδίο ιστορικών επιλογών και εναλλακτικών μορφών θεσμικής συγκρότησης.
- ✓ το τρίτο που χάνεται βέβαια είναι η συλλογική επεξεργασία της εμπειρίας.
- ✓ τέλος αυτό που χάνεται μέσα από την εργαλειακή αντιμετώπιση της επιμόρφωσης και την επικέντρωσή της στις δεξιότητες είναι ο κοινωνικός ρόλος του σχολείου.

Το σχολείο δεν υπάρχει μόνο για να παράγει επιδόσεις, να βελτιώνει δείκτες ή να εξοπλίζει άτομα με μετρήσιμες ικανότητες, το σχολείο έχει και μια βαθιά κοινωνική αποστολή:

να μορφώνει, να στηρίζει, να συμπεριλαμβάνει, να μειώνει ανισότητες, να καλλιεργεί δημοκρατική συνείδηση, να δίνει χώρο σε όλα τα παιδιά.

▸ Αρχές και κυρίαρχες μορφές επιμόρφωσης

Κοινές αρχές επιμόρφωσης, από τη διεθνή εμπειρία

Η πρώτη κοινή αρχή σύμφωνα με τον εισηγητή, είναι ότι η επιμόρφωση δεν αντιμετωπίζεται ως ένα εξωτερικό πρόσθετο, αλλά οφείλει να αποτελεί μέρος του ιδίου του επαγγέλματος.

Η δεύτερη κοινή αρχή είναι ότι η επιμόρφωση οφείλει να γίνεται συνεργατικά.

Η τρίτη κοινή αρχή είναι ότι η επιμόρφωση οφείλει εκτός των άλλων να είναι μακράς διάρκειας, αλλά και συνδεδεμένη με την πράξη.

Κυρίαρχες μορφές επιμόρφωσης

Φαίνεται ότι διεθνώς πιο διαδεδομένη είναι μια βραχεία σεμιναριακή και συχνά ατομική απόφαση, ενώ οι μορφές που ανταποκρίνονται περισσότερο στις αρχές της συνέχειας, της συνεργασίας και της σύνδεση με την πράξη παραμένουν λιγότερο κυρίαρχες.

Κυριαρχούν κυρίως τα δια ζώσης σεμινάρια μικρής διάρκειας και αυτό που ονομάζεται ατομική μελέτη επαγγελματικής βιβλιογραφίας και ακολουθούν συνέδρια και ημερίδες

▸ **Αρχές που πρέπει να χαρακτηρίζουν την επιμόρφωση**

Θεσμική και δημόσια κατοχύρωση. Δε νοείται επιμόρφωση μακράς ή και πιο σύντομης διάρκειας ούτε ως ευκαιριακή παροχή, ούτε ως ατομική υπόθεση.

Διάρκεια και αποδέσμευση από την καθημερινή πίεση. Η σοβαρή επιμόρφωση δεν μπορεί να εξαντλείται σε βραχείες και αποσπασματικές δράσεις.

Επιστημονικό, παιδαγωγικό και θεωρητικό βάθος. Η επιμόρφωση οφείλει να δίνει όχι μόνο τεχνικές, αλλά θεωρία, ιστορική κατανόηση, επιστημονική τεκμηρίωση και πρόσβαση στην τρέχουσα έρευνα.

Η επιμόρφωση πρέπει να συνομιλεί με την πραγματική σχολική ζωή, με τις ιδιαίτερες ανάγκες της τάξης, του σχολείου, των μαθητών αλλά και των τοπικών κοινωνικών συνθηκών.

Συλλογικός και συνεργατικός χαρακτήρας.

Αναστοχαστικός και μετασχηματιστικός προσανατολισμός. Όχι νέες δεξιότητες ή απλά νέες δεξιότητες, αλλά ενίσχυση κριτικού στοχασμού, οι δεξιότητες είναι αναγκαίες, αλλά δεν μπορεί να είναι το βασικό λεξιλόγιο της επιμόρφωσης.

Καθολικότητα, ισότητα και δημοκρατικός προσανατολισμός.

► Μοντέλα επιμόρφωσης

Σύμφωνα με την εισηγήτρια υπάρχουν 9 μοντέλα επιμόρφωσης. Τα μοντέλα διαφέρουν ως προς τον σκοπό, ως προς το είδος της γνώσης που υποστηρίζουν, ως προς τη σχέση τους με το ποιος έχει τον κεντρικό έλεγχο και ως προς τη σχέση τους με τη λογοδοσία και την επαγγελματική αυτονομία των εκπαιδευτικών.

Το **1ο μοντέλο** είναι το ορθολογικό, που αντιλαμβάνεται την επιμόρφωση ως κατάρτιση. Τα προγράμματα σχεδιάζονται από ειδικούς και μεταφέρονται στους εκπαιδευτικούς ως έτοιμες, συχνά συνταγογραφημένες οδηγίες εφαρμογής.

Το **2ο μοντέλο** είναι της πιστοποίησης- επιβράβευσης. Στην περίπτωση αυτή η επιμόρφωση συνδέεται με πιστοποιήσεις, μόρια, τίτλους και τυπικά προσόντα.

Το **3ο μοντέλο** είναι του ελλείμματος. Η επιμόρφωση σχεδιάζεται για να διορθώσει υποτιθέμενα αντιληπτά ελλείμματα στην απόδοση των εκπαιδευτικών και συνδέεται στενά με μηχανισμούς διαχείρισης της απόδοσης και λογοδοσίας.

Το **4ο μοντέλο** είναι των πολλαπλασιαστών. Σε αυτό το μοντέλο εκπαιδεύεται αρχικά μια μικρή ομάδα και στη συνέχεια αυτή μεταφέρει την επιμόρφωση σε άλλους.

Το **5ο μοντέλο** βασίζεται σε πρότυπα (στάνταρτς). Η επιμόρφωση οργανώνεται γύρω από προκαθορισμένα επαγγελματικά πρότυπα και αποτελεί εξέλιξη των προγραμμάτων δεξιοτήτων.

Το **6ο μοντέλο** είναι το μοντέλο καθοδήγησης και συμβουλευτικής υποστήριξης, (mentoring - coaching). Το coaching εστιάζει περισσότερο στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, ενώ το mentoring περιλαμβάνει και συμβουλευτική και επαγγελματική στήριξη.

Το **7ο μοντέλο** είναι οι κοινότητες πρακτικής. Εδώ έχουμε ομάδες εκπαιδευτικών που μαθαίνουν μέσα από συνεχή αλληλεπίδραση, συνεργασία και κοινή συμμετοχή.

Το **8ο μοντέλο** είναι της έρευνας δράσης. Οι εκπαιδευτικοί λειτουργούν ως ερευνητές της ίδιας της πρακτικής τους, θέτουν ερωτήματα, αναστοχάζονται πάνω σε αυτά και δοκιμάζουν αλλαγές.

Τέλος, το **9ο μοντέλο** είναι το μετασχηματιστικό μοντέλο. Το μετασχηματιστικό μοντέλο στοχεύει στην ανάπτυξη κριτικής συνείδησης, στην κατανόηση των σχέσεων εξουσίας, των ανισοτήτων και των ζητημάτων κοινωνικής δικαιοσύνης που διατρέχουν την εκπαίδευση.

► Διερεύνηση επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών

Σύμφωνα με την εισηγήτρια, στο επίπεδο των επιμορφωτικών αναγκών πρέπει να λάβουμε υπόψη τα παρακάτω:

- ✓ Μιλάμε για ατομικές ανάγκες των εκπαιδευτικών, για ανάγκες σχολείων και ομάδων ή για ανάγκες που ορίζονται με βάση τις προτεραιότητες της κοινωνίας, της οικονομίας ή της εκάστοτε πολιτικής.
- ✓ Οι ανάγκες δεν είναι όλες ίδιες.
- ✓ Με βάση τις έρευνες, σε πολλά εκπαιδευτικά συστήματα παρατηρείται ένα σημαντικό χάσμα μεταξύ της γνώσης που διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί και της πρακτικής που εφαρμόζουν, μεταξύ των δυνατοτήτων τους και των περιορισμών που επιβάλλει το θεσμικό πλαίσιο και μεταξύ των προθέσεών τους και τελικά των πραγματικών τους δράσεων.
- ✓ Η διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών δεν είναι ουδέτερη. Πολύ συχνά αυτό που παρουσιάζεται ως ανάγκη του εκπαιδευτικού εκφράζει στην πραγματικότητα ευρύτερες οργανωσιακές πολιτικές ή οικονομικές προτεραιότητες.

▀ Σχολιασμός αποτελεσμάτων έρευνας ΔΟΕ

Ακολουθως η εισηγήτρια προέβη σε έναν κριτικό σχολιασμό των αποτελεσμάτων της έρευνας της ΔΟΕ (2023), σχετικά με τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών.

Σύμφωνα με την έρευνα, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών συμμετέχει σε επιμορφωτικές δράσεις κυρίως στον ελεύθερο χρόνο τους και συχνά σε σύντομα προγράμματα λόγω έλλειψης θεσμικής και οικονομικής στήριξης.

Κύριο κίνητρό των εκπαιδευτικών δεν είναι η οικονομική ή επαγγελματική ανέλιξη, αλλά η βελτίωση της εκπαιδευτικής τους πρακτικής, η ενημέρωση για επιστημονικές εξελίξεις και η καλύτερη διαχείριση των απαιτήσεων της σχολικής καθημερινότητας. Παράλληλα, δείχνουν εμπιστοσύνη στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση και προτιμούν βιωματικές, περιοδικές επιμορφώσεις με ενεργό συμμετοχή τους στον σχεδιασμό του περιεχομένου.

Τέλος διαφαίνεται η ανάγκη για επιμόρφωση σχετικά με τη διαχείριση μαθησιακών και συμπεριφορικών δυσκολιών, την επικοινωνία με τους γονείς και τον έλεγχο της τάξης, ζητήματα που συνδέονται με τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες.

▸ Ανάδειξη προβλημάτων

Η εισηγήτρια επισήμανε ορισμένα **προβλήματα** που αναδεικνύονται μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας όπως:

- ✓ η αναζήτηση έτοιμων λύσεων που συχνά επισκιάζει τις αιτίες των προβλημάτων,
- ✓ η αναζήτηση πρακτικών τεχνικών η οποία δεν βοηθάει τους εκπαιδευτικούς να κατανοήσουν τις παιδαγωγικές, φιλοσοφικές και ιδεολογικές αντιλήψεις που στηρίζουν κάθε πρακτική,
- ✓ η άκριτη ή η υπερβολική εμπιστοσύνη στην εμπειρία και στο βίωμα η οποία μπορεί να συσκοτίζει τον τρόπο που αυτά καθορίζονται πολιτισμικά και ιδεολογικά,
- ✓ έννοιες όπως αυτομόρφωση, ενδυνάμωση, βιωματική μάθηση και κριτικός στοχασμός συχνά απογυμνώνονται από το αρχικό θεωρητικό και πολιτικό τους περιεχόμενο και επανανοηματοδοτούνται μέσα σε τεχνοκρατικά πλαίσια.

► Μετεκπαίδευση ένα μετασχηματιστικό μοντέλο

Ένα πραγματικά μετασχηματιστικό μοντέλο επιμόρφωσης δεν μπορεί να στηριχθεί σε αποσπασματικά, βραχύχρονα και εξωεργασιακά προγράμματα.

Η μετεκπαίδευση προβάλλεται ως η μόνη σοβαρή θεσμική βάση για μια πραγματικά μετασχηματιστική επιμόρφωση: με εκπαιδευτική άδεια τουλάχιστον ετήσια, με σύνδεση θεωρίας και πράξης, με δυνατότητα εφαρμογής και πρακτικής άσκησης, με κυκλικά επαναλαμβανόμενο χαρακτήρα, με το σκοπό, το περιεχόμενο και τις διαδικασίες της να αποτελούν αντικείμενο ενδεδειγμένης και διαλογικής συζήτησης, με ουσιαστική συμμετοχή των ίδιων των εκπαιδευτικών, των επαγγελματιών τους οργανώσεων και της πανεπιστημιακής κοινότητας. Αυτό απαιτεί χρόνο, συλλογική διερεύνηση και αποστασιοποίηση από την άμεση καθημερινή πίεση της σχολικής πράξης.

Στο μοντέλο αυτό, η μάθηση οφείλει να είναι μετασχηματιστική: να βοηθά τον εκπαιδευτικό όχι μόνο να λύνει προβλήματα, αλλά και να τα ορίζει, να τα αναστοχάζεται κριτικά και να κατανοεί τις ιδεολογικές και κοινωνικές παραδοχές που επηρεάζουν τη δράση του.